

Jana Perdochova¹
Ekonomická Univerzita v Bratislave
ORCID ID: 0000-0002-8157-0720
e-mail: jana.perdochova@uba.sk

Prvá a druhá vlna pandémie na Slovensku a virtuálna technika – náčrt problémov

ABSTRAKT

Pierwsza i druga fala pandemii na Słowacji a technologia wirtualna – zarys problematyki

Artykuł ukazuje sytuację Słowacji w czasie pierwszej i drugiej fali pandemii w 2020 i 2021 roku. Analiza uwzględnia negatywne skutki pandemii, która sparaliżowała nie tylko Słowację, ale i cały świat. Ukazuje głębokie zmiany w sposobie życia i myślenia tak poszczególnych ludzi, jak i społeczeństwa jako całości, a także ujawnia ogromną rolę komunikacji zdalnej i technologii informatycznej w życiu publicznym w czasie pandemii. Skutkiem tych procesów jest wirtualizacja życia społecznego. To duży krok w kierunku zwiększenia tempa rozpowszechniania informacji, ale niepozbawiony elementów i skutków negatywnych, które nie są szczególnie eksponowane w dyskursie publicznym w Słowacji.

SŁOWA KLUCZOWE: pandemia, kwarantanna, środki epidemiologiczne, Covid-19, narodowa kwarantanna, technologie informatyczne, wirtualizacja życia

Rok 2020 sa zapíše do histórie sveta ako čierny rok obrovského a nečakaného nešťastia pre celé ľudstvo, rok pandémie corona vírusu, ktorý súperil počtom obetí s najväčšími svetovými vojnami a pandémiami minulých storočí (španielska chrípka, cholera, týfus...). Na mnoho mesiacov zabrzdil normálny spoločenský a ekonomický život krajín a obrátil ho „naruby“.

Virtualizácia spoločenského života, ktorá je kľúčovou témou tohoto zborníka, nie je nič nové ani v čase pandémie. Počítače založené na vysokej matematike sú všade, vo všetkých odvetviach nášho technického, ekonomického, politického, kultúrneho, zdravotného, vzdelávacieho systému a ostatných. Bez nich neexistuje bankovníctvo, energie, rezort dopravy, letectva, obrany... Niet pochýb o tom, že virtuálna technika musí fungovať aj v čase pandémie, aj v súčasnom prísnom

¹ Data zloženia textu do Redakcji „MiS“: 12.02.2021 r.; data zatwierdzenia textu do druku: 30.05.2021 r.

lockdowne. Tento termín, ktorý donedávna väčšina národa nepoznala, označuje situáciu, ktorá si vyžaduje domácu izolovanosť a prácu z domu, teda homeoffice. Takýto spôsob práce sa zdal spočiatku pre firmy efektívny, pohodlný, zaujímavý, práca vo vlastnom prostredí, teplo, svetlo, elektrina vo vlastnej réžii. V rámci izolácie a opatrení proti vražednému vírusu Covid 19 sa zatvorili v I. (marec 2020) aj v II. vlne (október 2020) tiež školy a rovnako začali pracovať v systéme on line formou dištančného vzdelávania prostredníctvom programu Edupage a Teams. Nedá sa to porovnať so živou efektívnou prácou v triedach naživo, s prezenčným vzdelávaním, ale v stiesnenej situácii túto cestu spoločnosť prijíma ako najlepší možný náhradný vzdelávací systém. To predpokladá takú vybavenosť rodín, že každé dieťa má svoj vlastný počítač. Po vyučovaní pokračuje dobrovoľné, priam závislé sedenie mladých ľudí desiatky hodín znovu pri počítači, najviac pri počítačových hrách. Namietavé argumenty rodičov sú často odmietané, aj keď je všeobecne známy škodlivý vplyv žiarenia počítača na oči, hrbatenie sa škodí držaniu tela, málo pohybu celkovej imunity a kondícii organizmu. Počítač strieda mobilný telefón. Jeho užívatelia sa uzatvárajú do vnútorného neverbálneho sveta, strácajú schopnosť živej komunikácie, doma sa rozpráva málo, mnohé deti odmietajú čítať beletriu, literatúru, na ktorej vyrastali generácie ich predchodcov. V rodinách nastávajú často finančné, výchovné a medziľudské problémy, rúcajú sa vzájomné prejavy úcty medzi rodičmi a lásky medzi ostatnými členmi rodiny. Zvyšuje sa domáce násilie, týranie, osočovanie sa vulgarizmami, a to nielen v najnižších asociálnych vrstvách. Život je veľmi zrýchlený, ľudia vyčerpaní fyzicky aj mentálne. Tento dostatok voľného času v prvej vlne (od marca 2020), ktorú po miernom letnom uvoľnení vystriedala na jeseň a začiatkom roka 2021 II. vlna pandémie, neprináša očakávaný efekt.

Masovokomunikačné prostriedky - rozhlas, televízia, noviny, časopisy – prinášajú aktuálne situácie z domova a zo sveta, motivujú ku kreativite v rôznych oblastiach, oznamujú smutné štatistiky stoviek úmrtí, za ktorými sa skrývajú rodinné drámy a miesta, ktoré zostanú dlho prázdne. Zdá sa, že mysliaci ľudia prehodnocujú priority života, prebúdzajú sa nostalgia po dávnych tradíciách, láska k vlasti, pocit solidarity a ohľaduplnosť pri každodennom dodržiavaní vzorca: R – O – R. Ruky – stála hygiena – odstup najmenej 2 metre a rúška, ochrana tváre - nosa a úst pred šírením kvapôčkovej nákazy. Disciplína občanov sa prejavila pri prvom celoplošnom testovaní, keď ho za tri víkendové dni absolvovalo viac ako tri milióny obyvateľov Slovenska! O testovanie je stály záujem. Pozitívne osoby sa izolujú, aby nákazu nešírili. Našli sa, samozrejme aj rebelanti a demonštranti proti všetkému, proti rúškam, proti pandémie, proti vyhláseniam, zákazom a príkazom vlády a hygienikov. Naši zdravotníci pracujú hrdinsky v nemocniciach, ktoré sú na pokraji svojich kapacít, „praskajú vo švíkoch“, spoločne prežívame to, čo sme netušili, že vôbec môže existovať. Podobná situácia je v susedných krajinách, v celej Európe ba aj na celom svete. Viac ako inokedy si máme možnosť uvedomiť, ako sme

my, náročné ľudstvo, zranili našu planétu Zem. Aké sú dôsledky našej chamtivosti a bezohľadnosti i voči nasledujúcim generáciám: zamorovanie ovzdušia odpadovými plynmi, topiace sa ľadovce, vydrancované brazílske pralesy, otepľovanie sa planéty, správanie sa koralových útesov, šírenie púští, zamorenie území plastami, neschopnosť planéty užiť všetko ľudstvo, likvidovanie živočíšnych druhov... Mark Lynas, britský žurnalista a klimatický aktivista vo svojej knihe „Šesť stupňov - Posledné varovanie. Rozhodnutia, ktoré určia budúcnosť Zeme“ zozbieral všetky vedecké prognózy ako posledné varovanie. Všetko, čo sme tu spomenuli, je samozrejme zakotvené v pamäti počítačov.

Veľký spoločenský pokrok vo vývoji počítačov priniesla II. svetová vojna, hoci ich história je ešte staršia. Vedci rôznych ústavov SAV na najvyššej odbornej úrovni vydali v r. r. 2012 zborník statí pod názvom Determinanty polarizácie bohatstva v globalizovanom svete (súčasnosť a budúcnosť)². V príspevku vedca- matematika z Matematického ústavu SAV Karola Nemoga sa uvádza, na čo všetko sa dá využiť virtuálna technika a čím nás zároveň ohrozuje:

„Veľmi sa zdokonalili aj zariadenia a postupy v oblasti biometriky (rozpoznanie odtlačkov prstov alebo dlane, dúhovky, tváre, zubov, držania tela, hlasu, písma, rytmu a dynamiky písania, ... a ich kombinácií). Táto sa etablovala ako veda, umožňujúca spoľahlivú identifikáciu osôb. Spolu s ďalšími stopami, ktoré zanechávame svojou činnosťou (naša komunikácia cez technické zariadenia, zariadenia na určovanie polohy, bankové operácie, ...) je možné veľmi verne popísať pohyby osôb, štruktúru ich výdavkov a podobne. Mobilné telefóny napríklad štandardne obsahujú zariadenia na ohlasovanie polohy a jednotlivec väčšinou vôbec nemá predstavu, aké všetky prvky obsahujú zariadenia a programy, ktoré bežne používa“³.

Podkapitola Dôsledky vývoja a hrozby vyplývajúce z novej technológie je pre nás résumé: „Najskôr si zhrňme dôsledky, ktoré vyplývajú z vyššie uvedených faktov pre jednotlivca aj pre skupiny: – možnosť sledovania pohybu jedinca či mechanizmu, – rýchle prenosy veľkých objemov informácií, – dostup k informáciám (pre bežný život/zábavu/prácu) na ľubovoľnom mieste, – bezpečná hierarchická komunikácia/prenos údajov/realizácia platieb, – možnosť vzdialeného riešenia problémov a rozhodovania, – vzdialené uloženie údajov a vzdialené zdroje (aj veľmi výkonné), – vzdialené bankové operácie, – výpočty a simulácie, ktoré predtým neboli možné, urýchlenie vedeckého a technologického rozvoja, – zefektívňovanie výroby, jej globalizácia, – využitie biometriky pre prístup, identifikáciu, autentizáciu a podpisovanie, – znižujúca sa energetická náročnosť na IT, – bezpečná hierarchická komunikácia/prenos údajov/realizácia platieb, – služby šité na mieru pri rozpoznaní zákazníka a znalosti jeho profilu, ... Niektoré dôsledky sú súčasne aj hrozbami: –

² I. Pauhofová, (ed.), *Determinanty polarizácie bohatstva v globalizovanom svete. Súčasnosť a budúcnosť*, Slovenská akadémia vied, 2012.

³ K. Nemoga, *Rozvoj informačných technológií – súvislosti s polarizáciou bohatstva*. In: Pauhofová I., (ed.), *Determinanty polarizácie bohatstva v globalizovanom svete. Súčasnosť a budúcnosť*, Slovenská akadémia vied, 2012, s. 34-39.

sledovanie jednotlivca, strata súkromia, – manipulovanie s jedincom, – fatálna závislosť na nových IT technológiách, – medziľudské odcudzenie, – zložitost infraštruktúry, – zraniteľnosť podporných štruktúr a komunikácie, – zraniteľnosť operácií, – globalizácia výroby, vytváranie závislosti".

Toto je však taká spleť dôvodov a dôsledkov používania virtuálnej techniky, že si nevieme predstaviť, ako by sa táto vymoženost vedy a techniky niekedy zmenila, zvrátila, spomalila, nahradila niečím iným, aj keď pripúšťame jej pozitívne i negatívne dopady na ľudstvo. Nepredstaviteľné zrýchlenie výmeny informácií, ktoré pred sto-dvesto rokmi predstavovalo pokojný pomalý vývoj, nabral rýchlosť ako rýchlik rozbehnutý po trati.

Aj jazyk, ktorým sa vyjadrujeme a dorozumievame, musí v tejto situácii pomerne rýchlo reagovať na okolité dianie a vývoj.

Súčasná pandémia prináša nové javy, ktoré treba pomenovať. To predstavuje obohatenie slovnej zásoby, ktorá je už všeobecne prijatá a zrozumiteľná pre bežných používateľov slovenčiny. Sú to desiatky slov a slovných spojení, ktoré často z odbornej sféry prenikajú do každodennej reči nositeľov jazyka, napr.: SarsCoV2, Teams, Edupage, virtualizácia života, dištančné/prezenčné vzdelávanie, celoplošné testovanie, PCR test, antigénový test, zraniteľná skupina, umelá pľúcna ventilácia, prenosový reťazec, tichí pacienti (nemusia byť diagnostikovaní ale šíria nákazu), karanténa, lockdown– (zákaz vychádzať zo svojich obydli, nestretávať sa s inými osobami, neslúžiť omše v kostole).

Zmysel národa pre humor sa nezaprie v rôznych vážnych situáciách, a tak aj teraz kolujú po sociálnych sieťach výstižné videá, vtipy, paródie, obrazy založené na slovných hračkách, citátoch, podobenstvách, metaforách, metonymiách, personifikáciách, epitetách a iných trópoch: (Perinbaba – Covidbaba, S tebou ma baví svet – S tebou ma baví testovať).

V širšom rámci týchto prelomových čias sa ukazuje, že naša civilizácia aj s jej vyspelou technikou je oveľa zraniteľnejšia, ako sme si kedy boli ochotní pripustiť. Práve pre svoju technologickú vyspelosť - paradoxne - hrozivo prebiehajúca pandémia je ako šokujúci zdvihnutý varovný prst ľudstvu.

Bibliografia

- Nemoga K., *Rozvoj informačných technológií – súvislosti s polarizáciou bohatstva*. In: Pauhofová I., (ed.), *Determinanty polarizácie bohatstva v globalizovanom svete. Súčasnosť a budúcnosť*, Slovenská akadémia vied, 2012, s. 34-39.
- Pauhofová I., (ed.), *Determinanty polarizácie bohatstva v globalizovanom svete. Súčasnosť a budúcnosť*, Slovenská akadémia vied, 2012.
- Pędziało A. M., *Słowacja: twardy lockdown po rekordach zakażeń i zgonów*, <https://www.dw.com/pl/s/C5%82owacja-twardy-lockdown-po-rekordach-zaka%C5%BCe%C5%84-i-zgon%C3%B3w/a-56112867> (07.01.2021).

Životné prostredie ako priorita vlády pri ozdravení krajín z COVID-19, <https://www.ipsos.com/sk-sk/vsetky-informacie-o-covid-19-na-jednom-mieste> (12.02.2021).

The First and the Second Wave of the Pandemic in Slovakia and Virtual Technology - an Outline of the Problem

Summary

The article shows the situation of Slovakia during both, the first and the second wave of the pandemic in 2020 and 2021. The analysis focuses on the negative effects of the pandemic, which paralyzed not only Slovakia but the whole world. It shows the profound changes in the way individual people and society live and think, and reveals the huge role of remote communication and information technology in public life during the pandemic. The result of these processes is the virtualization of social life. This is a big step towards increasing the speed of disseminating information, but at the same time, it is not without the drawbacks which are not particularly exposed in the public discourse.

Keywords: pandemic, quarantine, epidemiological measures, Covid 19, national quarantine, virtual technology